

NASTAVNA JEDINKA 1

IDENTITET

Viši razredi srednje škole

Praviti izbor

Oblikujemo svoj život,

ali i život drugih ljudi

1.1. Stajališta o odabirima i identitetu

S čijim se stajalištem slažem?

1.2. Pogled unazad: koji su me odabiri učinili osobom kakva jesam?

Koji su odabiri najviše uticali na moj život?

1.3. Pogled unaprijed: tri odabira koja oblikuju naš budući život

Sloboda se sastoji od mogućnosti da odaberemo – ili ne odaberemo

1.4. Koje mi zanimanje odgovara?

Moji kriteriji odabira zanimanja

Dodatak: uvid u zanimanje

Nastavna jedinka 1

Identitet

Pravljenje izbora

Uvod za nastavnike

„Ko će biti moj partner?”

“Želimo li imati djecu?”

“Koji ću posao izabrati?”

Naglasak u ovoj jedinki: odabir oblikuje identitet

Pomenuta pitanja jesu tri najvažnija izbora u životu. U vrijeme kada smo bili tinejdžeri ili adolescenti i mi smo tražili odgovore na ta pitanja pa to sada čine i naši učenici. Praveći taj izbor mi oblikujemo vlastiti identitet – odlučujemo kako će izgledati naš život. Mijenjati te odluke bolno je i teško, a kada su u pitanju djeca gotovo nemoguće. Naše odluke ne samo da utiču na naše živote, već i na živote drugih ljudi.

Identitet - intimna, veoma lična tema

Više nego bilo koja druga jedinka iz ovog priručnika, ova, koja se bavi pojmom identiteta, vjerovatno se najviše tiče najintimnijih iskustava i želja naših učenika. Zadaci u ovoj jedinki zamišljeni su kao mogući izbor. Metoda odražava iskustvo koje učenici već imaju.

Kratak pregled Nastavne jedinice 1

Prva lekcija govori o tome koliko je važno donositi odluke i vršiti odabir. U Lekciji 2 učenici se vraćaju u prošlost: koji su odabiri najviše uticali na njihov život i identitet? U Lekciji 3 njihov pogled je usmjeren prema budućnosti pa nastoje pronaći odgovore na tri gore spomenuta osnovna pitanja. U Lekciji 4 učenici se fokusiraju na jedno od tih pitanja – odabir zanimanja? Projekt uvida u zanimanje predložen je kao dodatna aktivnost (vidi Radni materijal za učenike 1.4).

Konstruktivistički pojam identiteta

U ovoj jedinki pojam identiteta shvaćen je na konstruktivistički način. Naš identitet ne postoji sam po sebi kao nešto statično i dovršeno, nego se on razvija tokom cijelog našeg života, kroz proces učenja, a oblikuju ga naše odluke i odabiri. Neki od njih su neopozivi; drugi se pak mogu promijeniti i ispraviti ako mi to želimo (vidi Nastavni materijal 1.3).

Razvijanje sposobnosti: veze s ostalim jedinkama iz ove knjige

Šta pokazuje ova tabela?

Naslov ovog priručnika, „Učestvovati u demokratiji“, stavlja naglasak na sposobnosti aktivnih građana u demokratskom sistemu. Tabela u nastavku pokazuje mogućnost sinergijskih rezultata nastavnih jedinki sadržanih u ovom priručniku. Vidljivo je koje se sposobnosti razvijaju u 1. jedinki (označeni red u tabeli). Boldirana kolona tabele pokazuje sposobnosti političkog odlučivanja i djelovanja – kolona je posebno označena zbog velike povezanosti tih sposobnosti sa učešćem u demokratiji. Redovi koji se nalaze ispod toga pokazuju povezanost s drugim jedinkama u ovom priručniku: koje sposobnosti razvija rad na tim jedinkama, a koje su podrška učenicima za rad u okviru 1. jedinke?

Kako koristiti ovu tabelu?

Nastavnici mogu na različite načine koristiti tabelu kao instrument za planiranje nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava).

- tabela pomaže nastavnicima koji samo nekoliko lekcija posvećuju obrazovanju za demokratiju i ljudska prava: nastavnik može izabrati samo ovu jedinku, a zanemariti ostale, jer zna da se neke ključne sposobnosti u određenoj mjeri razvijaju i tokom rada na 1. jedinki – na primjer, kako vršiti odabir, razumjeti pluralizam identiteta, ostvariti pravo na slobodu, odgovornost za odluke koje pogađaju druge ljude.
- tabela nastavnicima ukazuje na sinergijske efekte koji učenicima pomažu da u više navrata i u različitim povezanim sadržajima uče kako razvijati važne sposobnosti.

Jedinke	Dimenzije razvijanja sposobnosti			Stavovi i vrijednosti
	Politička analiza i procjena	Metode i vještine	Učestvovati u demokratiji Političko odlučivanje i djelovanje	
1 Identitet	Vršiti odabir i razmišljati o njegovom uticaju. Izbor zanimanja i razmišljanje o kriterijima.	Upotrijebiti model kao instrument za analizu. Održati izlaganje. Učestvovati u raspravama.	Odlučiti se – utvrditi kriterije, ciljeve i prioritete.	Odgovornost – biti svjestan kako vlastiti izbor utiče na druge. Spremnost i sposobnost osvještavanja ličnih želja, potreba i obaveza.
2 Odgovornost				Međusobno uvažavanje
3 Različitost i pluralizam	Individualni izbor stvara veliku različitost identiteta.			
6 Vlast i politika	Političko odlučivanje se podudara s individualnim odabirom. Cilj individualne sreće podudara se s ciljem zajedničkog dobra.		Raspravljanje i javno debatiranje (učešće kada zajednica „donosi odluku“).	Spremnost i sposobnost slušanja ljudi različitih interesa i stajališta.
8 Sloboda			Ostvarivanje prava na slobodu.	

Nastavna jedinka 1: Identitet – pravljenje izbora

Oblikujemo svoj život, ali i život drugih ljudi

Tema lekcije	Razvijanje sposobnosti/ ishodi učenja	Zadaci učenika	Materijali i sredstva	Metoda
Lekcija 1 Stajališta o odabiru i identitetu	Pojašnjavanje ličnih stajališta i odabira. Našim odabirom prenosimo drugima ko smo, govorimo o svom identitetu.	Učenici biraju citat i obrazlažu svoj odabir.	Nastavni materijal 1.1 (tri primjerka, s citatima izrezanim u zasebne trake papira prije lekcije).	Grupni rad. Plenarna rasprava.
Lekcija 2 Pogled unazad: koji su me odabiri učinili osobom kakva jesam?	Autobiografski pogled. Naši odabiri i odabiri drugih imaju odlučujući uticaj na naše živote.	Učenici razmišljaju o tome koji odabiri i odluke su se snažno odrazile na njihov život.	Radni materijal za učenike 1.1. Stalak s papirom i flomasteri raznih boja, papirnat trake (A6), ljepilo ili ljepljiva traka.	Individualni rad. Plenarna rasprava.
Lekcija 3 Pogled unaprijed: tri odabira koji oblikuju našu budućnost	Donošenje odluka, utvrđivanje prioriteta. Ljudska prava nam omogućavaju oblikovanje naše budućnosti – mi odlučujemo da li ih prihvaćamo.	Učenici razmišljaju o ključnim odabirima koji oblikuju njihovu budućnost.	Radni materijal za učenike 1.2. Stalak s papirom, flomasteri.	Individualni rad s radnim materijalom za učenike. Plenarna rasprava.
Lekcija 4 Koje mi zanimanje odgovara?	Prepoznavanje, uspostavljanje ravnoteže i utvrđivanje prioriteta kriterija za odluku. Ključni kriteriji za odabir zanimanja: „Koje zanimanje odgovara mojim interesima i prednostima? ”	Učenici biraju ili odbacuju zanimanje i objašnjavaju razloge svog odabira.	Radni materijal za učenike 1.3. Nastavni materijal 1.2 (izrezan u set kartica sa zanimanjima, s otprilike 10 kartica više nego učenika u učionici).	Individualni rad s radnim materijalom za učenike. Plenarna rasprava.
Dodatna aktivnost: uvid u zanimanje (na radnom mjestu)	Intervjuiranje stručnjaka; planiranje istraživačkog projekta. Pojašnjavanje poslovnih mogućnosti.	Učenici planiraju i izvode istraživački projekt.	Radni materijal za učenike 1.4.	Projekat.

Lekcija 1

Stavovi o odabiru i identitetu

S čijim stavom se slažem?

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne za planiranje i održavanje školskog časa.</p> <p>Razvijanje sposobnosti direktno upućuje na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p>Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p>Zadatak/zadaci za učenike, uz metodu, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi lekcije.</p> <p>Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.</p>	
Razvijanje sposobnosti	Objašnjavanje ličnih stajališta i odabira.
Cilj učenja	Naš odabir drugima govori nešto o nama, o našem identitetu.
Zadaci za učenike	Učenici biraju citat i objašnjavaju razloge svog odabira.
Materijali i sredstva	Tri primjerka Nastavni materijal 1.1, s citatima izrezanim prije lekcije u zasebne papirnate trake.
Metoda	Grupni rad. Plenarna rasprava.
Raspored	1. Učenici vrše odabir. 15 min.
	2. Učenici objašnjavaju svoj odabir. 15 min.
	3. Učenici upoređuju i razmatraju odabrano. 10 min.

Informacije

U ovoj lekciji učenici odabiru i upoznaju se s temom na osnovu ličnog iskustva. Ovaj pristup složenom pojmu identiteta zasniva se na zadatku, a ne na teoriji ili pristupu na osnovu teksta, kako bi učenici na taj način lakše shvatili da je pojam identiteta na vrlo praktičan način povezan s njihovim životom.

Nastavnim časom dominira komunikacija s učenicima. Frontalni način sjedenja bio bi kontraproduktivan; ako je moguće, klupe i stolice treba postaviti uza zid (u obliku potkovice).

Opis lekcije

1. Učenici vrše odabir

Učenici utvrđuju kontekst

Nastavnik uvodi temu. Svakog dana tokom cijelog života vršimo odabire i donosimo odluke – koji primjeri učenicima padaju na pamet? Učenici odgovaraju i daju primjere iz vlastitog iskustva. Nastavnik mora paziti da učenici govore o svojim odlukama, ali da ne idu u pojedinosti raspravljajući o problemima ili razlozima koji su u pozadini njihovih odluka. Šta više učenika trebalo bi učestvovati u prvih pet minuta. Nastavnik ne treba raspravljati o njihovim izjavama; on prati je li uspostavljena ravnoteža između svakodnevnih odluka (kupiti sandvič ili nešto kuhano za ručak) i ključnih odluka (odabrati zanimanje). Nastavnik ukazuje na očite tendencije sadržane u njihovim odlukama.

Učenici biraju citat

Nastavnik objašnjava učenicima da će čuti citate autora iz raznih zemalja i to iz davne prošlosti, ali i sadašnjosti. Njihov je zadatak sljedeći:

- Učenici biraju citat s kojim se izrazito slažu ili s kojim se uopće ne slažu.
- Učenici koji su izabrali isti citat formiraju manje grupe (ne više od šest učenika) i objašnjavaju razloge svog odabira. Grupa imenuje svog glasnogovornika.
- Nakon pet minuta, svaki glasnogovornik daje kratku izjavu o svakom odabiru. Pročitaju citat i objašnjavaju glavne razloge zbog kojih su se učenici u njihovoj grupi složili ili ne. Ako učenici u nekoj grupi imaju različita mišljenja, treba razgovarati o tim razlikama.

Nastavnik stavlja citate napisane na trakama papira na klupe u razredu. Svaki učenik koji je dobio citat glasno ga pročita ostatku razreda. Zatim učenici počinju raditi na zadatku. Nastavnik ih prati. Ako je neka grupa prevelika, nastavnik je dijeli u manje grupe. Ako se to dogodi, treba imati dodatne primjerke citata. Nastavnik bilježi koje su citate učenici odabrali, a koji su preostali. Neće uspjeti čuti sve rasprave, jer će mnogi učenici govoriti istovremeno pa će nivo buke biti sličan onom u kafiću punom gostiju.

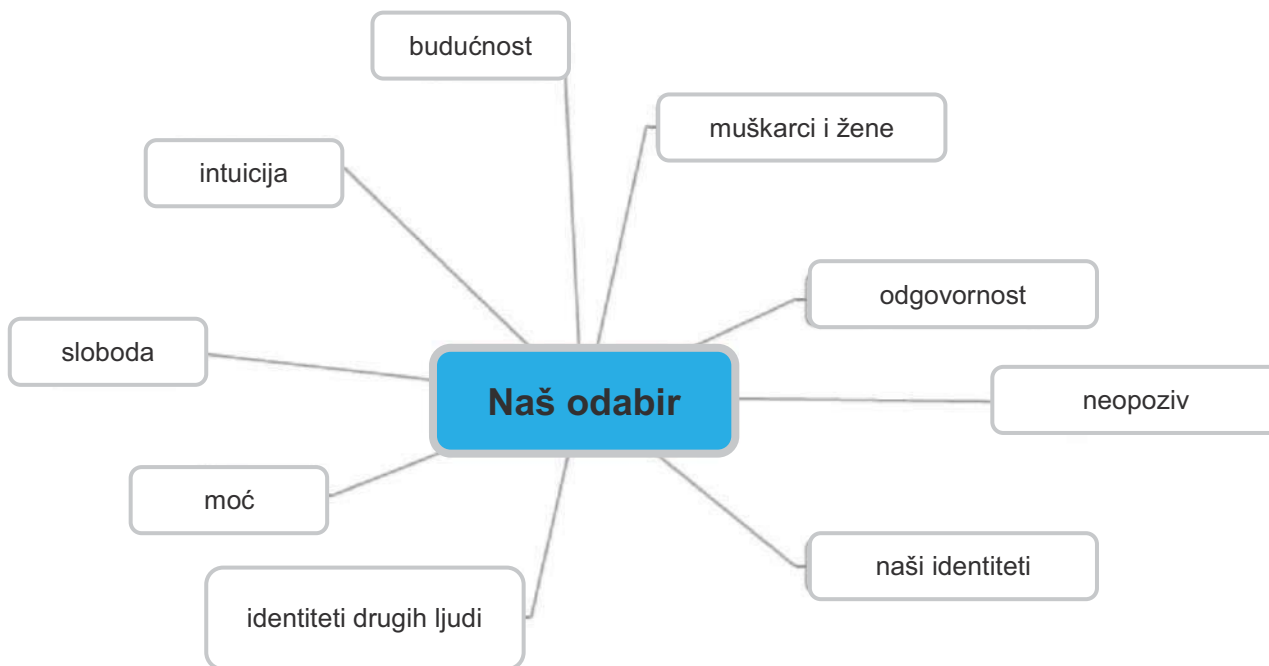
2. Učenici objašnjavaju svoj odabir

Glasnogovornici daju svoje izjave

Nastavnik objavljuje da je vrijeme za raspravu u grupi isteklo i poziva učenike da se uključe u plenarni dio časa koji će voditi nastavnik. Učenici i dalje sjede u svojim grupama. Govornici se smjenjuju. Ako je potrebno, nastavnik podsjeća govornika da govori o razlozima zbog kojih je grupa odabrala neki citat, a učenici mogu tražiti dodatna pojašnjenja. Nastavnik mora pripaziti da rasprava ne počne prije nego što su svi govornici imali priliku govoriti.

Nastavnik i učenici bilježe sve što je rečeno u obliku mentalne mape

Prije svakog sljedećeg govornika, nastavnik traži da slušaoci daju sažetak ključnih izjava, kao na primjer, „mnogi naši odabiri su neopozivi“, ili „kada imamo mogućnost odabira, ostvarujemo pravo na ličnu slobodu“. Nastavnik – ili učenik – sažima sve što je rečeno u obliku jednostavne mentalne mape (vidi primjer u nastavku).

3. Učenici upoređuju i razmatraju izvršene odabire

Učenici čitaju mentalnu mapu – dokument koji sadrži brojne odabire

Mentalna mapa je dio završne faze osvrta na ovu lekciju.

Nastavnik postavlja jedno pitanje kako bi na taj način učenike potaknuo na razmišljanje – mogući su mnogi odgovori jer se učenicima sada obraćamo kao stručnjacima koji nastupaju u svoje ime: govornici su upravo izložili šta učenici misle o različitim citatima na temu odabira. I same grupe su formirane po izboru učenika – dakle, što nam ova mentalna mapa govori o učenicima?

Možda će učenicima trebati neko vrijeme za razmišljanje. Treba im ga omogućiti – ima li nešto ljepše od učionice pune učenika koji u tišini razmišljaju? Zbog toga ovu produktivnu fazu ne treba prebrzo prekidati niti odmah dati priliku učeniku koji prvi dignu ruku. Dajte priliku nekolicini učenika. Moguća su različita stajališta, a razlikuju se ovisno o kontekstu koji su učenici napravili svojim odabirima te ovisno o onome što je zabilježeno u mentalnoj mapi.

Zaključak: ključne izjave

Zadaća nastavnika je da zaključi čas sažimanjem ključnih izjava. Možete ih izraziti direktno ili kao lajtmotiv nekoliko izjava. Nastavnik piše ključne riječi na tablu, ili na listove stalka s papirom kako bi potkrijepio sažetak:

1. U ovoj lekciji učenici su *izvršili odabir* razgovarajući o odabiru.
2. Učenici su izvršili *različit odabir*, iz različitih razloga (evo nekoliko primjera):
  - Lično iskustvo;
  - vrijednosti;
  - spol;
  - briga za druge, odgovornost;
  - ljudska prava;
3. Odabir koji su učenici izvršili pokazuje da se radi o različitim osobnostima – njihov odabir nam govori o tome ko su, dakle, govori nam o *njihovom identitetu*.

Lekcija 2

Pogled unazad: koji su me odabiri učinili osobom kakva jesam?

Koji odabiri su najviše uticali na moj život?

Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne za planiranje i održavanje časa.	
Razvijanje sposobnosti upućuje direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava .	
Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.	
Zadatak/zadaci za učenike , uz metodu, bitni su sastavni dijelovi procesa učenja.	
Kontrolni popis materijala je pomoć u pripremi časa.	
Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje sposobnosti	Autobiografska perspektiva.
Cilj učenja	Naši odabiri i odabiri drugih imaju odlučujući uticaj na naše živote.
Zadaci za učenike	Učenici se osvrću i govore o tome koji odabiri su snažno uticali na njihov život.
Materijali i sredstva	Radni materijal za učenike 1.1. Stalac s papirom, trake papira (A6), flomasteri u raznim bojama, ljepljivo ili ljepljiva traka.
Metoda	Individualni rad. Plenarna rasprava.
Raspored	1. Učenici istražuju koji su odabiri uticali na njihove živote. 15 min.
	2. Učenici razmjenjuju zaključke do kojih su došli. 10 min.
	3. Učenici raspravljaju i govore o zaključcima do kojih su došli. 15 min.

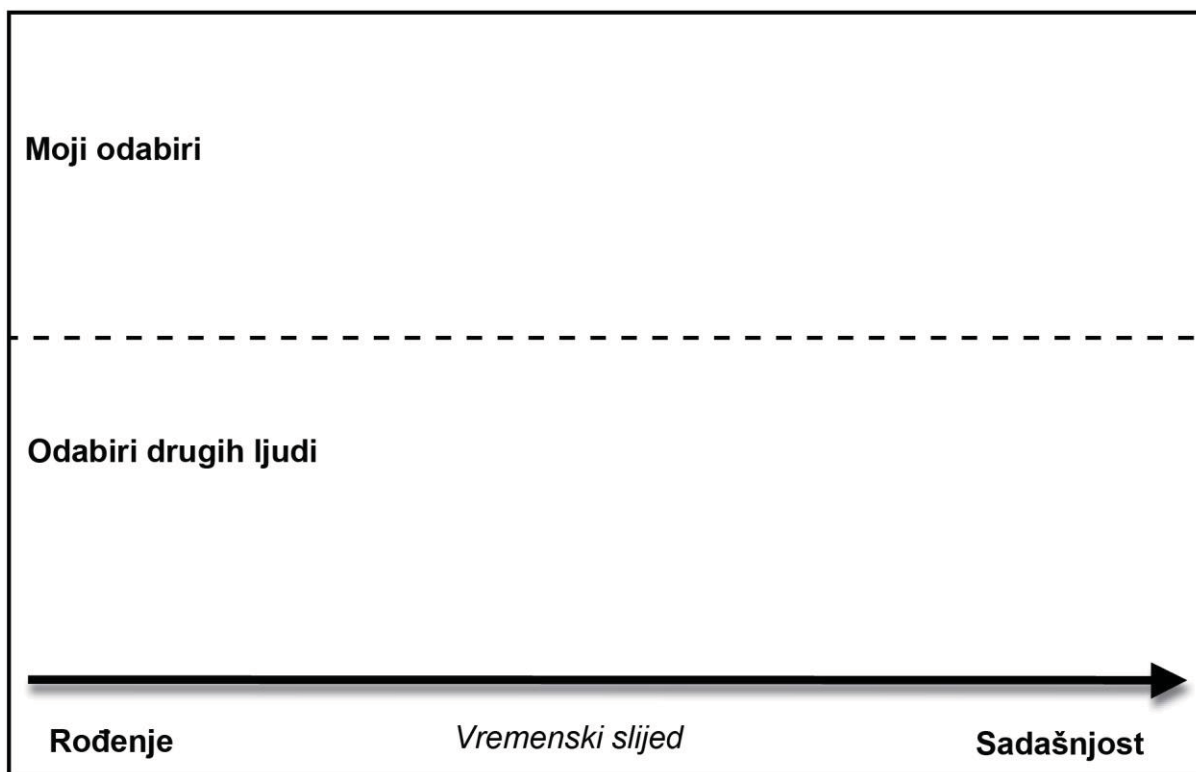
Informacije

Odabiri i odluke u velikoj mjeri oblikuju naš identitet. U ovoj lekciji učenici se okreću prošlosti. U sljedećoj lekciji mijenjaju perspektivu i gledaju u budućnost. Ključno pitanje ostaje isto – kako odabirom i odlukom oblikujemo svoj život i živote drugih ljudi?

U ovoj lekciji, učenici najprije analiziraju svoju biografiju i to u kontekstu ključnog pitanja. Potom na plenarnom sastanku razmjenjuju neke svoje zaključke i upoređuju ih.

Opis lekcije Priprema

Prije nego što počne čas, nastavnik stavlja papir sa stalka s papirom na zid ili tablu te primjerke dijagrama iz Radnog materijala za učenike 1.1.

1. Učenici istražuju koji su odabiri uticali na njihove živote

Nastavnik uvodi zadatak

Nastavnik uvodi glavni zadatak ove lekcije. Veliki primjerak radnog materijala na stalku s papirom služi kao pomoć. Nastavnik podsjeća na prethodnu lekciju: učenici su izvršili odabir, a ta je aktivnost omogućila uvid u različitost ličnosti. U ovoj lekciji pristup je drugačiji: kako su odabiri uticali na naš identitet i razvoj? Ko je izvršio te odabire? Mi sami? Ili drugi ljudi?

Dijagram na papiru isti je kao i onaj na radnom materijalu koji dobivaju učenici. U gornjoj polovini učenici bilježe odabire koje su sami izvršili, a u donjoj polovini bilježe odabire drugih. Vremenski slijed, koji ide s lijeva na desno, pokriva njihov životni put od rođenja to sadašnjeg trenutka. Učenici stoga mogu pokazati kada i koji odabir je uticao na njihov identitet.

Učenici prihvaćaju autobiografsku perspektivu

Učenici dobivaju primjerke radnog materijala 1.1 i sami rade u tišini (10-15 minuta). Razmišljaju o svom privatnom iskustvu iz autobiografske perspektive. Oni su stručnjaci sami po sebi. Zbog svoje intimne prirode, tema i informacija izuzetno su važne za svakog učenika, pa oni odlučuju što će podijeliti s razredom u sljedećoj fazi časa.

2. Upoređivanje iskustava učenika

Uvod u zadatak

Nastavnik uvodi sljedeći korak. Sada učenici mogu međusobno razmijeniti rezultate do kojih su došli. Svaki učenik dobiva dva komada papira A6 i flomastere (koje mogu, po potrebi, upotrebljavati zajedno). Samo po jedna informacija – jedan odabir – bilježi se na svaku traku papira, budući da se trake povezuju s bilješkama drugih učenika.

Nastavnik na raspored upisuje godine, počevši s godinom rođenja najstarijeg učenika i završavajući u sadašnjosti.

Zatim učenici odabiru jednu ili dvije teme iz svojih autobiografskih razmišljanja, sljedeći ove kriterije:

- Koji je izbor imao posebno jak uticaj na moj identitet?
- Koju informaciju sam spreman podijeliti s razredom?

Učenici moraju pokazati ko je izvršio odabir („ja“, „majka“, „prijatelj“...), te kada je izvršen, ali ne smiju dodavati svoja imena.

Učenici sastavljaju opći pregled ključnih odabira

Prema uputama nastavnika, učenici ispunjavaju jedan ili dva lista papira i stavljaju ih na klupe licem okrenutim prema dolje. Tim od četiri učenika ih potom sakuplja i odnosi na stalak s papirom.

Učenici se u polukrugu okupljaju oko stalka s papirom, ako je potrebno u dva reda. Jedan od četvoro čita ono što je napisano. Član tima predlaže gdje na stalak s papirom staviti pročitani zapis. Ako se stvari ponavljaju dovoljan je jedan zapis; zapisi se prebroje, zbir se zabilježi, a tekst na stalku s papirom se zaokruži kako bi se na taj način naglasila njegova važnost. Tim surađuje s razredom, tako da svi učenici učestvuju u čitanju zapisa i njihovom sastavljanju.

3. Učenici raspravljaju i osvrću se na postignuto

Traženje obrazaca i značajnih elemenata

Materijal je svima nov, tako da se sadržaj teško može predvidjeti. Učenicima često nije potrebno nikakvo usmjeravanje niti započinjanje, ali odmah započnite s komentarima.

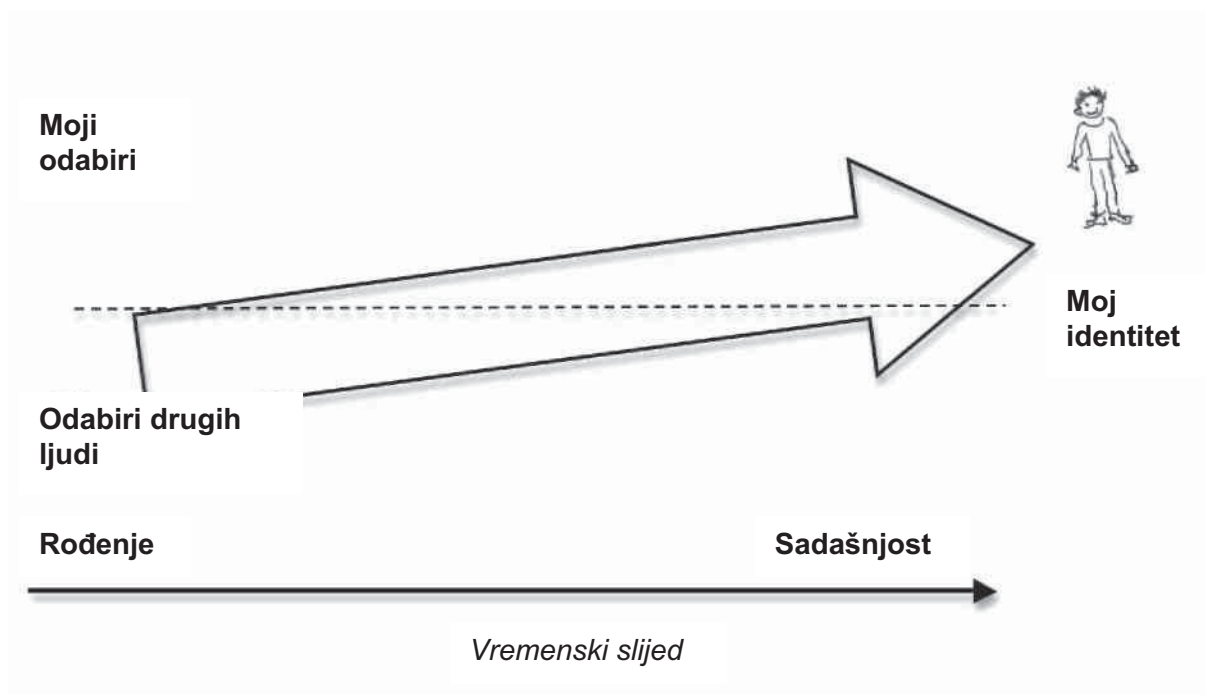
Ako je potrebno, nastavnik naglašava da je sljedeći korak prepoznavanje izrazitih obrazaca ili detalja.

Vjerovatno će se pojaviti nekoliko obrazaca:

Adolescencija – povećana autonomija: u ranom djetinstvu drugi vrše odabir (roditelji, porodica, učitelji, ljekari). Kako odrastamo tako sve više izbora i odluka donosimo sami. Prema tome, na stalku s papirom vjerovatno ćemo imati skupove koje možemo označiti simbolom strelice s vrškom okrenutim prema gore – pomak prema većoj autonomiji i ličnoj odgovornosti kako postajemo stariji. Jedan učenik može na papiru nacrtati strelicu (vidi prikaz u nastavku).

„Svoje postojanje dugujem roditeljima“: To je početak u našoj biografiji koji je svima zajednički. Elementaran je i očigledan. Naši su korijeni u našim porodicama.

Različitost i pluralizam: možda nećemo prepoznati nikakve obrasce. To ukazuje na fenomen pluralizma – razlikujemo se u svom razvoju, a naši odabiri su nam pomogli da razvijemo sasvim posebne ličnosti.

Kako djeca odrastaju, njihova autonomija izbora se povećava.

Lekcija 3

Pogled unaprijed: tri odabira koja oblikuju naš budući život

Sloboda se sastoji u mogućnosti ili nemogućnosti izbora

Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.	
Razvijanje sposobnosti odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.	
Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.	
Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metodu , važni su sastavni dijelovi procesa učenja.	
Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.	
Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje sposobnosti	Donošenje odluka, utvrđivanje prioriteta.
Cilj učenja	Ljudska prava pružaju nam mogućnosti oblikovanja našeg budućeg života – mi odlučujemo hoćemo li ih prihvatiti.
Zadaci za učenike	Učenici razmišljaju o ključnim odabirima/odlukama koje utiču na njihov budući život.
Materijali i sredstva	Radni materijal za učenike 1.2. Stalac s papirom , flomasteri.
Metoda	Individualni rad s radnim materijalom. Plenarna rasprava.
Raspored	1. Uvođenje teme i zadatka. 10 min.
	2. Učenici razmišljaju o ključnim odabirima/odlukama. 10 min.
	3. Izlaganje i osvrt. 20 min.

Informacije

„Ko će biti moj parnter? ” – “Želimo li imati djecu?” – “Koje zanimanje ću izabrati?”

U ovoj lekciji učenici se bave navedenim odabirima/odlukama. U tu svrhu prebacuju se s prošlosti na budućnost. U prethodnoj lekciji gledali su unazad i analizirali donesene odabire/odluke (i ko ih je donio), a koje su značajno uticale na njihov život i oblikovale njihov identitet u djetinstvu i u razdoblju adolescencije. U ovoj lekciji će gledati u budućnost. Izvršit će ključne odabire – o partnerstvu, porodici i njihovom zanimanju – koji će vjerovatno imati najjači uticaj na njihov identitet.

Učenici pritom postaju svjesni rodnog problema: tradicionalna uloga žena bila je izabrati partnera i imati porodicu – bez biranja zanimanja, dok su muškarci bili fokusirani na svoju ulogu hranitelja (zanimanje) i partnerstvo, sa smanjenom odgovornošću za obiteljski život. Danas mlade žene ostvaruju svoje pravo na obrazovanje u mnogo većem broju, s ciljem odabiranja svog zanimanja. Prema tome, dok žene nastoje pronaći načine uspostavljanja ravnoteže između sve tri mogućnosti – zanimanja, partnerstva i porodice – mnogi muškarci, iako ne svi, i dalje se drže tradicionalnog shvatanja svoje uloge.

Opis lekcije

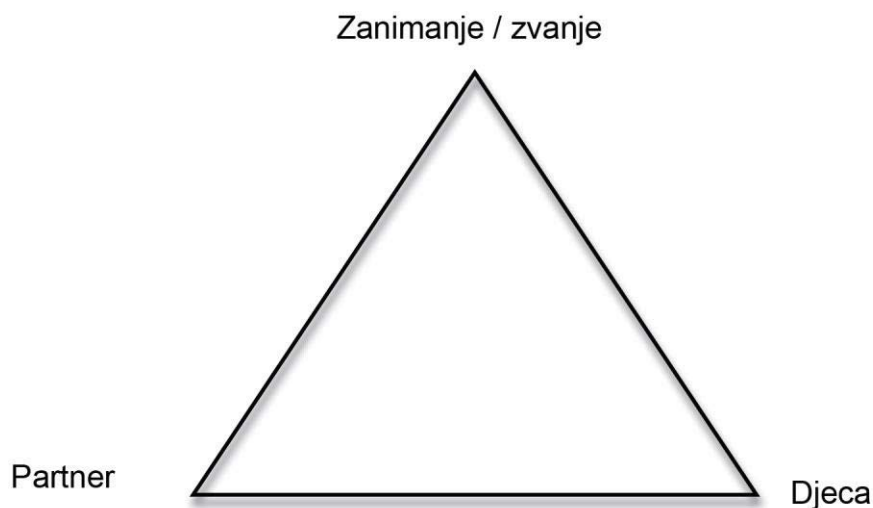
1. Uvod u temu i zadatak

Nastavnik nastoji uključiti učenike (induktivni pristup)

Nastavnik započinje čas postavljanjem pitanja na koje svaki učenik može odgovoriti, a koje direktno upućuje na osnovno pitanje: zašto pohađaš srednju školu?

Učenici, dječaci i djevojčice, sigurno će odgovoriti da žele izabrati svoje zanimanje. Žele također imati mogućnost daljnjeg školovanja, npr. na fakultetu.

Nastavnik daje priliku nekolicini učenika da govore, sve dok se ne stvori jasna slika. Potom nastavnik sažima odgovore učenika i crta na tablu ili stalak s papirom dijagram s radnog materijala za učenike 1.2 i dodaje prvi odabir – zanimanje.

Nastavnik objašnjava da je to odabir kojem su učenici upravo dali prednost pa je jasno koliko je on važan za njihov identitet. Time učenici ostvaruju ljudska prava – slobodu izbora općenito, i slobodu odabira zanimanja. Učenici s pravom mogu tvrditi da je ta sloboda ograničena budući da je ograničen pristup nekim zanimanjima zbog, na primjer, nezaposlenosti ili velike konkurencije. O toj temi ne treba govoriti u ovom trenutku jer će o njoj biti riječi u sljedećoj lekciji.

Nastavnik uvodi i ostale odabire/odluke: da li želim živjeti s partnerom, pa ako je odgovor potvrđan, ko će mi biti partner? (ili, jesam li već izvršila/izvršio taj izbor?). Zatim, želim li, ili želimo li imati djecu? Nastavnik upisuje na dijagram riječi „partner“ i „djeca“ tako da odgovara radnom materijalu za učenike 1.2.

Nastavnik objašnjava kako svi na ovaj ili onaj način trebaju odgovoriti na ta pitanja. Možemo odlučiti da kombinujemo sve tri mogućnosti, ili samo dvije, a jednu izostavimo. Ovisno o tome što izaberemo ili ne izaberemo, vodit ćemo sasvim drugačiji život. Ostvarujemo ljudska prava, no snosimo i odgovornost za vlastiti život, kao i živote drugih (naših partnera, naše djece).

Nastavnik uvodi zadatak

Nastavnik učenicima daje radni materijal za učenike 1.2. Upoznaje učenike s ljudskim pravima koja nude ključne mogućnosti odabira zanimanja, života s partnerom i podizanja djece (radni materijal za učenike 1.2, dio 1). Zadatak učenika je da razmisle o svom izboru te da svoju odluku unesu u tabelu u 2. dijelu radnog materijala.

Ako žele, učenici mogu uporediti svoj odabir s odabirom svojih roditelja. Ovu dodatnu informaciju ne dijele s ostalim učenicima. Informacija o njihovom izboru ostat će anonimna.

2. Učenici se osvrću na svoje ključne odabire

Učenici rade sami u tišini. Nastavnik ne gleda niti u jedan radni materijal budući da je povjerljivost važna kada se radi o tako osjetljivim pitanjima.

Nastavnik priprema nastavak obrade ove teme. Stavlja papir sa stalka s papirom na tablu ili zid. Bilo bi idealno da je učenik zaštićen od pogleda ostalih učenika dok piše na papir. Na papiru je modificirana verzija tabele s radnog materijala za učenike 1.2.

Tekst se može reducirati samo na slova budući da je učenicima tabela poznata. Dovoljni su sljedeći simboli:

Zanimanje – **P**artnerstvo – **D**jeca

Naše mogućnosti za budućnost		Žene	Muškarci
Sve tri	P + D + Z		
Dvije od tri	P + D		
	P + Z		
	Z + D		
Jedna od tri	P		
	Z		
	D		

Nastavnik učenicima daje flomaster.

3. Izlaganje i osvrt

Učenici govore o svom odabiru

Nastavnik objašnjava na koji način učenici mogu diskretno dodati svoj odabir. Učenici jedan za drugim dolaze do stalka s papirom i bilježe svoj odabir brojkom (1).

Djevojčice i dječaci označavaju odvojene kolone.

Učenici izlaze jedan za drugim do stalka s papirom i bilježe svoj odabir. Kad su gotovi, dva učenika sabiraju ono što je zabilježeno u svakom koloni i upisuju zbir.

Učenici raspravljaju o rezultatima

Rezultat se teško može pretpostaviti. Zanimljivo je vidjeti kako mnoge djevojčice i dječaci žele objediniti sve tri mogućnosti, te kako se mnogi odlučuju za dvije i to koje.

„Partner+zanimanje”: Tradicionalni muški model „hranitelj+kućanica”. Učenici bi trebali biti svjesni implikacija ako oba partnera odaberu isto – to je model „dvostruki prihod, bez djece“).

„Zanimanje+djeca”: nije čest odabir, jer pretpostavlja samohrano roditeljstvo, premda je učenicima poznato da u velikom broju porodica postoji samo jedan roditelj – ne zbog vlastitog odabira, već kao posljedica razvoda ili smrti.

„Partner+djeca”: tradicionalni ženski model, ako traje čitav život. Mnoge mlade majke, a u manjoj mjeri i mladi očevi, prihvaćaju ovu mogućnost na neko vrijeme kako bi mogli brinuti o svojoj djeci dok su još mala. Podrazumijeva se da će se vratiti svom poslu čim je to moguće.

„Zanimanje+partner+djeca”: učenici shvataju da je ova mogućnost izazov. Postoji li razlika u odabiru između spolova? Vjerovatno će ovu opciju prihvatiti više mladih žena nego muškaraca. Ako je to tačno, koji su razlozi toga? Nastavnik ne treba vršiti pritisak na učenike ako oni nisu voljni da govore o razlozima svog odabira. Međutim, nastavnik može naglasiti da je to primjer kako pojedinačni izbor može uticati na društvo u cjelini: ako mnogi odluče nemati djece, natalitet pada. Ne treba vršiti nikakav moralni pritisak, ali učenicima treba približiti dugoročne posljedice njihovog pojedinačnog odabira (vidi „Proširenje teme“ u nastavku).

Imajući na umu mogućnost ovakvog razmišljanja, nastavnik očekuje rezultate i potom odgovara – ako

je potrebno i improvizira. Prethodni osvrt, kao što smo već napomenuli, pomaže; isto tako pomaže i ocjena stanja koja slijedi nakon sljedeće lekcije s ciljem razvijanja sposobnosti i shvaćanja suštine improvizacije.

Proširenje teme

Problem pada nataliteta i starenja, odnosno smanjivanja broja stanovnika pogađa mnoge industrijske i razvijene zemlje svijeta, uključujući Kinu, Njemačku i Italiju. Javljaju se ozbiljni problemi u ekonomiji i penzionom sistemu tih zemalja. Na osnovu statističkih podataka učenici istražuju situaciju u svojoj zemlji. Mogu analizirati i donositi sudove o mogućim rješenjima.

Lekcija 4

Koje zanimanje mi odgovara?

Moji kriteriji za odabir zanimanja

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.</p> <p>Razvijanje sposobnosti odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p>Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p>Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metodu, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.</p> <p>Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.</p>	
Razvijanje sposobnosti	Prepoznavanje, uspostavljanje ravnoteže i utvrđivanje prioriteta kod kriterija za odluku.
Cilj učenja	Osnovni kriteriji za odabir zanimanja su: „Koje zanimanje odgovara mojim interesima i prednostima?“
Zadaci učenika	Učenici odabiru ili odbacuju neko zanimanje i navode razloge svog odabira.
Materijali i sredstva	Radni materijal za učenike 1.3. Nastavni materijal 1.2 (izrezati niz kartica sa zanimanjima i to otprilike 10 kartica više nego što ima učenika u razredu).
Metoda	Individualni rad s radnim materijalom. Plenarna rasprava.
Raspored	1. Učenici prihvataju ili odbijaju ponudu za posao. 20 min. 2. Učenici razmjenjuju svoje kriterije za odabir zanimanja. 20 min.

Informacije

U lekciji 1.3, učenici su razmatrali tri ključna pitanja koja će značajno uticati na njihov budući život – odabir koji se tiče njihovog zanimanja, partnera i porodice (roditeljstva). U ovoj lekciji učenici podrobnije istražuju kriterije kod jedne od ovih odluka – odabir zanimanja.

Dva kriterija su od iznimne važnosti: koji me posao zanima? Koji posao mogu najbolje raditi?

Važnost ovih pitanja je očita, ali su očite i teškoće kod odgovaranja na ta pitanja, posebno na drugo pitanje. Potrebne su konkretne informacije; predlaže se projekt uvida u zanimanje kako bi učenici savladali ovaj problem.

Opis lekcije

1. Učenici prihvataju ili odbijaju ponudu za posao

Nastavnik uvodi temu

Nastavnik uvodi temu, upućuje na stalak s papirom na kojem se nalazi trokut s ključnim odabirom. U prošloj lekciji učenici su raspravljali o složenosti koja prati ove tri odluke: zanimanje, partner i porodica.

U ovoj lekciji učenici će se fokusirati na jedan od ta tri odabira – svoje buduće zanimanje.

Nastavnik objašnjava početak, naime, da učenici trebaju zamisliti kako im je ponuđen neki posao. Nastavnik im daje karticu s ponuđenim poslom. Odlučuju hoće li ponudu prihvatiti ili ne.

Nastavnik uvodi metodu – jednostavnu simulaciju tržišta rada

Nastavnik učenicima dijeli radni materijal 1.3 i traži da ispune prvi red: da li već imaju posao koji žele, ili, jesu li izvršili odabir? Ako ne, čekaju sljedeći korak.

Nastavnik objašnjava pravila. Kada učenici dobiju karticu s ponuđenim zanimanjem, odlučuju da li će ga prihvatiti ili odbiti. Na radnom materijalu bilježe svoje razloge.

Mogu tražiti drugi posao. Mogu međusobno mijenjati posao, ili zamijeniti svoju karticu s jednom od kartica na nastavnikovom stolu. Bilježe sve poslove koji su im ponuđeni i daju obrazloženje za prihvatanje odnosno odbijanje.

Ako pronađu posao koji vole, jednostavno zadrže karticu. Ako karticu stave na klupu bez uzimanja druge kartice, ostaju nezaposleni.

Prije nego što započne simulacija tržišta rada, učenici moraju imati jasnu ideju o pravilima i svojim ulogama.

Nastavnik svakom učeniku daje jednu karticu sa zanimanjem. Mnogi će se vjerovatno buniti i odmah će se htjeti riješiti ponude. Ako je potrebno, nastavnik ih podsjeća na zadatak – da na radni materijal napišu razloge zbog kojih ne žele prihvatiti neko zanimanje.

Učenici učestvuju u simulaciji tržišta rada – traže zanimanje kojim će se baviti

Kada su učenici dobili kartice sa zanimanjima, nastavnik ih pušta da samostalno rade. Nastavnik prati koliko je učenika prihvatilo ponudu i podsjeća ih da naprave kratke bilješke prije nego što se međusobno mijenjaju za zanimanje.

2. Učenici razmjenjuju kriterije za odabir zanimanja

Učenici prepoznaju osnovne kriterije za odabir zanimanja

Učenici sjede u obliku pravougaonika ili kruga kako bi olakšali komunikaciju.

Nastavnik poziva na dizanje ruku. Ko je prihvatio ponudu? Ko nije?

Zatim nastavnik traži da učenici formiraju grupe od četiri do šest učenika i razmijene kriterije. Njihov je zadatak da sastave popis s tri osnovna kriterija oko kojih se svi slažu.

Nakon pet minuta glasnogovornik grupe saopštava rezultat, a neki drugi član grupe bilježi njihove bodove na tablu ili stalak s papirom. Bilježe se bodovi svih grupa kako bi se na taj način naglasila njihova važnost. Rezultat može izgledati ovako:

Koje mi zanimanje odgovara? Kriteriji za odabir zanimanja
Lični interesi
Stručna sprema
Dobra zarada
Radno vrijeme
Fleksibilnost
Sigurnost zanimanja
...

Učenici prepoznaju osnovne kriterije kod odabira zanimanja

Ako su grupe ponavljale određene kriterije kod odabira zanimanja, učenici mogu smatrati da su ti kriteriji naročito važni. Razmjenjuju mišljenja i objašnjavaju razloge.

Učenici mogu slijediti svoje lične prioritete pa nije potrebno postizati saglasnost. Na primjer, visoka plata može nekom biti važnija, dok drugi mogu insistirati na slobodnim vikendima i fleksibilnom radnom vremenu. Međutim, postoji nešto što nastavnik mora nastojati približiti učenicima.

Svi želimo izbjeći nezaposlenost, tako da je sigurnost nekog zanimanja često najvažniji faktor. Međutim, poslovna kretanja ne mogu se predvidjeti pa će učenici posvuda nailaziti na konkurenciju. Učenici moraju izabrati zanimanje, ili barem kategoriju zanimanja („pravo“, „medicina“) kada završe školu, a posao će tražiti nakon što završe studij ili obuku. Niko ne može pouzdano predvidjeti kakve će mu biti šanse za četiri ili pet godina.

Zbog toga učenici moraju uzeti u obzir dva kriterija:

1. Šta me zanima i šta bih voljela raditi?
2. U čemu sam dobar/dobra? Koje su moje prednosti? Šta mogu najbolje raditi ako sam pod pritiskom konkurencije? Nastavnik učenicima daje dovoljno vremena da najprije razmisle o tim stvarima te da potom odgovore.

Učenici raspravljaju o primjeni kriterija

Kod razmišljanja o tome kako primijeniti ova dva osnovna kriterija, učenici će vjerovatno postati svjesni teškoća koje ih prate. Na drugo gornje pitanje nije teško odgovoriti. Uz pomoć roditelja i prijatelja, kao i nastavnika, mogu istražiti svoj konkretan profil sposobnosti.

Prvo pitanje je mnogo teže, jer su učenicima potrebne informacije o zahtjevima i usavršavanju. Nastavnici nisu stručnjaci za profesionalnu karijeru pa je škola tu ograničena i učenici sami moraju pronaći potrebne informacije. Prema tome, stiču iskustvo sa slobodom izbora i izgradnjom identiteta, što su vrlo zahtjevni zadaci.

U mnogim zemljama škole pružaju pomoć svojim učenicima u praćenju raznih zanimanja. Ovaj model predlaže se kao dodatna pomoć koju će učenici, roditelji i poslovni ljudi pozdraviti i podržati.

Proširenje teme: uvid u zanimanje

Problemi s kojima se učenici susreću i na koji način im projekt omogućavanja uvida u zanimanje može pomoći

Učenici znaju koliko je važan izbor odgovarajućeg zanimanja za njihov budući život. Shvatili su koji su osnovni kriteriji za odabir, no shvatili su također da bez pouzdanih i ažuriranih informacija ne mogu procijeniti koji zahtjevi nekog konkretnog zanimanja se poklapaju s njihovom talentima, sposobnostima i interesima. Projekt uvida u zanimanje na radnom mjestu može učenicima biti korisna pomoć u dobivanju takvih informacija.

Zadatak za učenike

Učenici istražuju zanimanje za koje smatraju da odgovara njihovim kriterijima. Provode nekoliko radnih dana sa stručnjakom. Prate što rade i s kim surađuju. Pomoću upitnika (vidi Radni materijal učenike 1.4) intervjuičaju svog poslovnog partnera. Ako je moguće, izvršavaju određene zadatke kako bi stekli iskustvo iz prve ruke (kao tokom pripravničkog staža). Školski raspored je tako zamijenjen radnim satima na poslu. Prema tome, ako hirurg počinje operirati u 6 sati ujutro, učenik mora biti uz njega u operacionoj sali (kako bi utvrdio, na primjer, može li uopšte podnijeti hiruršku operaciju).

Na osnovu upitnika učenici pišu izvještaj. Izvještaj se može predati nastavniku i ocijeniti, što učenicima daje dodatni poticaj da zadatak urade kako treba. Učenicima se savjetuje da dnevno vode bilješke i pišu izvještaj tokom radne sedmice, a ne kasnije – primjer efikasnog upravljanja vremenom.

Izvještaj treba biti sistematski opis, a ne lični dnevnik, kako bi se učenici prilikom odabira zanimanja fokusirali na osnovne kriterije.

Učenici sami moraju pronaći svoje poslovne partnere, uz pomoć svojih roditelja, porodice i porodičnih prijatelja. Idealno bi bilo da u tu svrhu ne odlaze na radna mjesta roditelja ili rođaka.

Podrška škole i nastavnika

Učenik ima glavnu ulogu i odgovoran je za rezultat. Škola pruža mogućnost, utvrđuje okvir, odobrava projekat i rješava pravna pitanja (dozvola nadležnog ministarstva, osiguranje). U ranoj fazi, škola također kontaktira roditelje koji igraju vrlo važnu ulogu (vidi u nastavku).

Na zahtjev, učenicima se može dati pisana punomoć kada se prijavljuju za praćenje nekog zanimanja na radnom mjestu. Po okončanju projekta, direktor šalje pismo zahvalnosti svim partnerima koji su učenicima bili domaćini.

Ako je moguće, nastavnik bi trebao posjetiti učenike tokom projekta. Nastavnik mora biti telefonski dostupan tokom projekta kako bi u hitnom slučaju mogao brzo reagovati.

Zadaci po završetku projekta

Preporučujemo ocjenjivanje izvještaja u svrhu naglašavanja njihove važnosti. Nastavnik se s poštovanjem treba odnositi prema izvještajima budući da se radi o ličnim dokumentima. Nastavniku treba biti jasno da nije bio prisutan tokom projekta i intervjua, što znači da su ovdje stručnjaci učenici, a ne nastavnik. Prema tome, kod ocjenjivanja se treba fokusirati na aspekte poput jasnoće, koherentnosti, pažnje i potpunosti. Sa stajališta učenika, ova vrsta zadatka vrednija je od bilo kojeg testa, a nastavnik bi trebao biti spreman dodijeliti više najboljih ocjena nego što je to obično slučaj.

Učenici bi trebali imati mogućnost razmjene iskustava. To zahtijeva više vremena nego što se može osigurati u sklopu redovne nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava ili nastavnih časova obrazovanja za demokratiju i ljudska prava. Korisna prilika je praćenje zanimanja kao događaja koji organizira škola. To je od posebne važnosti za mlađe učenike koji će tek za godinu dana raditi na takvom projektu, ali i za roditelje. Partneri istog zanimanja ili lokalna štampa te predstavnici lokalnih poslovnih subjekata također bi trebali biti pozvani.

Podrška roditelja

Kao prvo, roditelji mogu pružiti podršku svojoj djeci pri utvrđivanju njihovih prednosti i interesa. Roditelji poznaju svoje dijete od prvog dana i sjećaju se njegovog razvoja iz perspektive koja se razlikuje od perspektive stručnjaka u školi. Roditelji općenito pozdravljaju ovakvu vrstu projekta jer cijene svaku podršku koja se pruža njihovoj djeci u odabiru zanimanja. Iz razumljivih razloga roditelji obično prenaplašavaju sigurnost zanimanja. U ekonomiji podložnoj brzim promjenama roditelji su manje pogodni za savjetnike u planiranju karijere.

Kako učenicima pronaći poslovnog partnera

Obično se od učenika traži da pronađu mentora za projekat praćenja zanimanja. Njihovi roditelji, a u nekim slučajevima rođaci ili prijatelji, mogu biti dragocjena pomoć u uspostavljanju veze s potencijalnim partnerima. Učenici ne bi smjeli prerano parviti kompromise ukoliko im se potraga učini preteškom. Ono što traže nije posao već prilika za uvid u neko konkretno zanimanje. Ako nije moguće pronaći nekog ko obavlja neki konkretan posao, npr. televizijskog novinara, ustupak bi bio tražiti alternativno rješenje u okviru iste kategorije zanimanja, npr. novinara koji radi za lokalne novine.

Podrska lokalnog biznisa i institucija

Od svakog profesionalca koji na sedmicu dana primi učenika očekuje se dodatni napor, a to treba izuzetno cijeliti. Međutim, mnoge poslodavce zanima privlačenje kvalifikovanih i dobro informisanih kandidata i, s njihovog stajališta, praćenje zanimanja predstavlja mogućnost testiranja učenika, a možda i priliku da im se kasnije dâ ponuda.

Učenicima je potreban mentor ili supervizor. To može biti njihov poslovni partner ili neko drugi. Učenici su oslobođeni nastave pa ih stoga ne treba plaćati za projekt koji izvode. Oni nisu tu da bi obavljali redovni posao već da slijede vlastiti plan u skladu s upitnikom (Radni materijal za učenike 1.4).

Dugoročni učinci za učenike

Iskustvo je pokazalo da ovaj projekt mnogim učenicima pomaže da ozbiljnije i zrelije pristupe zadnjim godinama svog srednjoškolskog obrazovanja. Postaju svjesniji svojih interesa i više cijene neke predmete, jer ih mogu povezati sa svojim životom po završetku škole. Vrlo je važno i drugačije ako im neko izvan škole kaže da su „pravopis i rukopis“ *jako* važni. Osim toga, korisno je i uzbudljivo iskustvo ako učenici otkriju da se mogu nositi s prilično mnogo zadataka u profesionalnom svijetu.

Učenici se mogu vratiti u školu s jasnim odgovorima. Možda će sada znati kojim će se zanimanjem baviti pa mogu poduzeti sljedeće korake u planiranju svog studiranja i obrazovanja nakon što završe školu. Osim toga, ako im je projekat pokazao da moraju tražiti neko drugo zanimanje, to je također vrijedan korak naprijed, jer su se oslobodili nekih iluzija i sada mnogo preciznije mogu razmišljati koje bi im zanimanje odgovaralo.

Informacije o programima praćenja zanimanja

Velika Britanija: www.prospects.ac.uk

Baden-Württemberg, Njemačka: www.schule-bw.de/schularten/gymnasium/bogy

Nastavni materijali 1.1: Citati o odabiru i identitetu

Svojim odlukama i postupcima kreiramo svoju ličnost i lice koje nosimo.

Kenneth Patton

Odluka je rizik ukorijenjen u hrabrosti našeg izbora da budemo slobodni.

Paul Tillich

Sve što sada radite nešto je što ste izabrali da radite. Neki ljudi ne žele u to vjerovati. No ako ste stariji od dvadeset i jedne godine, vaš život je ono što ste od njega učinili. Da biste promijenili život, morate promijeniti svoje prioritete.

John C. Maxwell

Smatram da smo sami isključivo odgovorni za svoje odluke pa moramo prihvatiti i posljedice svakog svog čina, riječi i misli tokom života.

Elisabeth Kubler-Ross

Ako želiš da se nešto kaže, pitaj muškarca. Ako želiš da se nešto učini, pitaj ženu.

Margaret Thatcher

Sloboda, ako je uzmemo u njenom konkretnom smislu, sastoji se u sposobnosti da izvršimo odabir.

Simone Weil

Najveći umovi su sposobni za najveće poroke, ali i za najveće vrline.

Rene Descartes

Osnovno što nas historija uči jeste da ljudski postupci imaju posljedice i da neke odluke, jednom donijete, ne možemo povući. One ne dopuštaju mogućnost donošenja drugih odluka pa na taj način određuju buduće događaje.

Gerda Lerner

Moć biranja između dobra ili zla svima je na dohvat ruke.

Origen

Jastvo nije nešto dovršeno već neprestano stvaranje kroz izbor načina našeg djelovanja.

John Dewey

Ono što žene još moraju naučiti jeste da vam niko ne daje moć. Morate je same uzeti.

Roseanne Barr

Kada biram između dva zla, uvijek nastojim iskušati ono koje nikada prije nisam iskušala.

Mae West

Žene i mačke će učiniti što im se prohtije, a muškarci i psi se moraju opustiti i naviknuti se na to.

Robert A. Henlein

Morate vježbati svoju intuiciju – vjerovati tihom glasu u sebi koji vam tačno kaže što trebate reći ili odlučiti.

Ingrid Bergman

Jedan brod plovi na istok,

drugi na zapad,
a isti vjetar puše.

Položaj jedara, a ne vjetrovi
određuju njihov smjer.

Kao vjetrovi s mora, nose nas
valovi vremena kroz život.
Stanje duše određuje cilj,
a ne mir ili sraz.

Ella Wheeler Wilcox
(Prevela: Zlata Pavić)

www.wisdomquotes.com

Nastavni materijal 1.2: Kartice zanimanja

državni službenik (općinska administracija)	Kreativni autor u oglašavanju	veterinar hirurg
arhitekta	modni snimatelj	učitelj u osnovnoj školi
Mašinski inženjer	Upravnik u vodosnabdijevanju	bankar
bolnički liječnik	upravnik restorana brze hrane	bibliotekar
informatički stručnjak za prodaju	policajac	advokat

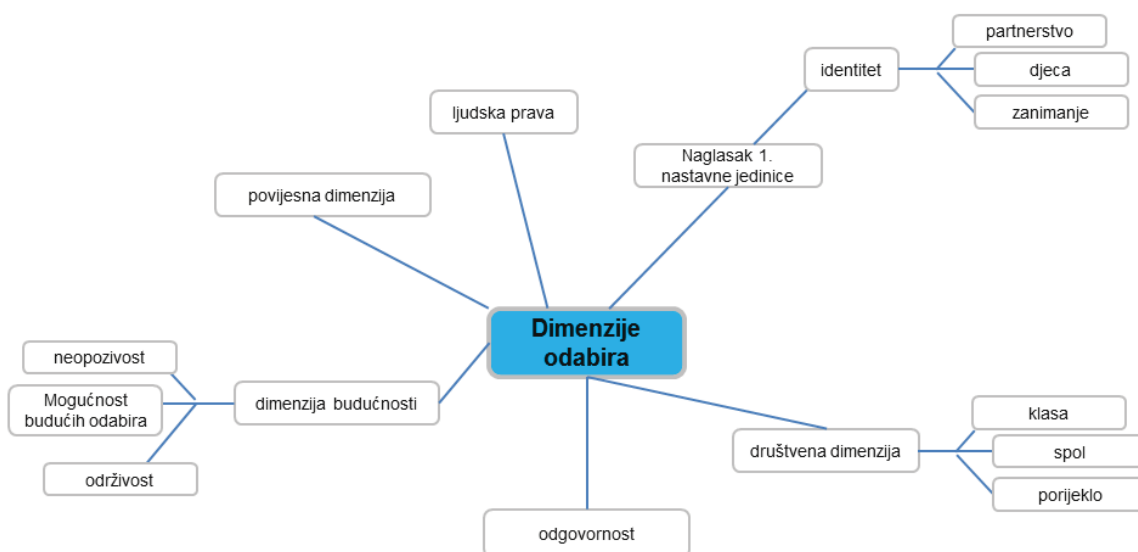

turistički vodič	prodavač	bolničarka
ekonomista	kartograf	frizer
plesač	novinar	trgovac knjigama
meteorolog	psihoterapeut	pilot
sobarica	vozač autobusa	električar

Jedinka 1.3 Popratne informacije za nastavnike

Konstruktivistički pojam identiteta

Povezan s pojmom identiteta, konstruktivizam znači da oblikujemo svoj identitet odabirima i odlukama koje donosimo. Konstruktivizam naglašava aktivnu ulogu pojedinca i ukazuje na element učenja. U životu griješimo i svjesni smo svojih grešaka prilikom odabira. Možda neke odabire možemo promijeniti (dekonstruisati) i ispraviti, no neki odabiri su neopozivi. Vrijeme se, pogotovo, može potrošiti samo jednom u životu. Konstruktivizam povezuje dinamiku izbora s rezultatom, našim identitetom koji u izvjesnom smislu postaje statičan i stabilan.

Ova jedinka stavlja naglasak na aktivnu ulogu pomoću koje oblikujemo vlastiti identitet – kao i identitete drugih, pri čemu je naša uloga također pasivna. Naravno, razvoj identiteta mnogo je složeniji i ovisi o mnogim drugim faktorima (varijablama) koje definišu ili ograničavaju naše šanse da oblikujemo vlastite živote i identitete. To uključuje porijeklo, razred, rod, ekonomske i kulturne uslove te prirodni okoliš.

Dva su razloga zbog kojih ova jedinka stavlja naglasak na konstruktivističku dimenziju oblikovanja našeg identiteta na osnovu izvršenih odabira. Prvo, taj pristup povezuje identitet s ljudskim pravima. Izvršiti odabir jeste čin slobode. Drugo, učenici najbolje razumiju takav pristup jer odgovara njihovom iskustvu i pitanjima koja sami sebi postavljaju.

Nije samo pojam identiteta mnogo složeniji nego što se čini u ovoj jedinki; isto se odnosi i na pojam odabira. Gornji dijagram opisuje didaktički pristup u ovoj jedinki: učenici istražuju veze između dva složena pojma, ali niti jedan od njih u potpunosti.